

Zodpovedná riešiteľka: prof. JUDr. Oľga Ovečková, DrSc.

Záverečná správa

Právne vedy a ich prínos k analýze procesu transformácie v podmienkach integrácie do EÚ

I. Analýza problémov právneho systému SR, súvisiace s členstvom s EÚ

1. Základný vplyv vstupu do EÚ na suverenitu SR, vrátane posúdenia prechodu niektorých právomocí štátnych orgánov na medzinárodné orgány s prihliadnutím na reartikláciu ústavných základov EÚ.
2. Zmeny vzťahu zákonodarnej a výkonnej moci v zmysle posilňovania exekutívy v súvislosti so vstupom SR do EÚ. Objasnenie tendencie právnej úpravy v oblasti verejného práva jej racionalizácia a modernizácia z hľadiska kontroly verejnej správy, zvyšovania zákonnosti, zefektívnenie protikorupčných opatrení, opatrení proti zneužívaniu práva a najmä zvyšovania možností uplatňovania práva občanmi.
3. Formy a zabezpečenie kontroly územnej samosprávy tak v oblasti samostatnej pôsobnosti, ako aj v oblasti pôsobnosti prenesenej na územnú samosprávu.

K ad. 1

a) Ústavnoprávne implikácie vstupu SR do EÚ v kontexte čl. 7 Ústavy SR

Problematika *ústavnoprávnej implikácie vstupu SR do EÚ v kontexte čl. 7 Ústavy SR* je analyzovaná nielen s prihliadnutím na čl. 7 Ústavy SR, ale aj s prihliadnutím na dikciu ďalších, s problematikou medzinárodného verejného práva a medzinárodných zmlúv súvisiacich ustanovení ústavy, ako aj s prihliadnutím na text, ktorý v roku 2003 finalizoval Európsky konvent ako *Návrh zmluvy zakladajúcej Ústavu pre Európu* (ďalej len "euroústavná zmluva"). Na základe ustanovenia čl. 7 ods. 2 Ústavy SR možno vstup Slovenska do Európskej únie reflektovať ako prenesenie, resp. delegáciu časti výkonu práv vyplývajúcich zo suverenity SR na Európsku úniu. SR bude na legislatívnom procese prebiehajúcom v rámci EÚ participovať v zásade na báze rovnosti. Vzhľadom na to, že Európska únia je medzinárodnou organizáciou sui generis, možno v jej priestore konštatovať stretnutie s výlučnými kompetenciami EÚ na jednej strane a s kompetenciami, ktoré EÚ zdieľa so svojimi členskými štátmi na strane druhej. Vo svetle projektu euroústavnej zmluvy sa to prejavuje i v sérii potencionálne federatívnych momentov, ale i konfederatívnych prvkov; v prípade akceptácie projektu by text mal status medzinárodného zmluvného inštrumentu. K neodmysliteľným príslubom, vyplývajúcim z kontextu projektu euroústavnej zmluvy, patrí potencionálne zvýraznenie úlohy národných parlamentov v procese integračných a kooperačných procesov, čo by s prihliadnutím na reflexiu čl. 7 ods. 2 Ústavy SR a obdobné ustanovenia v ústavách iných členských štátov EÚ mohlo vyústiť v usústavnenie teoretických úvah na tému suverenity členského štátu EÚ. (Právny obzor, 2003, č. 6, s. 591 – 609; Expertíza pre NR SR, *K návrhu zmluvy zakladajúcej Ústavu pre Európu*. 23 rkp. s.

b) Spracovanie vplyvu aproximácie práva ES a EÚ na právny poriadok SR s osobitným zreteľom na *problematiku transpozície smerníc*, a to tak z hľadiska obsahu, ako aj z pohľadu formy transpozíčných opatrení. Transpozícia smerníc, hľadanie vhodných

foriem a metód tejto transpozície je spojené s viacerými problémami. Tieto majú charakter obsahový, čo sa premieta do potreby analýzy právneho poriadku ex ante a voľby správnych inštitucionálnych prostriedkov, terminologického vyjadrenia a pod. Je zdôraznený význam smernice ako špeciálnej formy, ktorá nemá obdobu v tradičnej legislatíve členských štátov. Je výsledkom celkového netradičného prístupu k legislatíve tak z hľadiska jej tvorby (netradičnosť legislatívnych inštitúcií), ako aj z hľadiska foriem právnych aktov. To pochopiteľne ovplyvňuje aj tvorbu práva na národnej úrovni a vyvoláva potrebu nových prístupov v legislatíve. Výrazom toho je *aproximačné nariadenie vlády*, ktorého legislatívne i aplikačné problémy sú podrobne rozobrané a špecifikované. V ďalšom sa skúma včasné a riadne (t. j. správne a úplné) prevzatie smerníc, čo sa premietne po vstupe SR do EÚ za určitých podmienok, v ich priamej aplikovateľnosti, ako aj v zodpovednosti štátu za ich včasnú a riadnu transpozíciu. Závety sú doložené aj judikatúrou Súdneho dvora ES. (Právny obzor, 2003, č. 6, s. 578 – 590.)

c) *Konzekvencie prechodu určitých právomocí štátu na medzinárodné orgány s prihliadnutím na reartikuláciu ústavných základov EÚ*

Výskum sa orientoval na **systematiku prameňov európskeho práva** a upozornil na potrebu novelizácie ustanovenia článku 120 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky v kontexte vstupu SR do EÚ.

Poslaním analytického článku bolo podať obraz právnych štruktúr odrážajúcich dynamiku európskych integračných procesov. Prierezovo sa zameriaval na reflexiu práva v rámci I. piliera EÚ a II. a III. piliera EÚ v mene kontrastu vysoko juridizovanej agendy spadajúcej do prvopilierového primárneho i sekundárneho práva ES a slabšie juridizovanej agendy v oblasti Spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky, ako aj vymáhateľnejšie upravenej tret'opilierovej Policajnej a súdnej spolupráce v trestných veciach (resp. Súdnicstva a vnútorných vecí). Ďalšie pramene európskeho práva boli charakterizované i s prihliadnutím na jeho nepísaný charakter (všeobecné právne princípy či obyčajové právo) a zvláštnu úpravu vzťahov s krajinami, ktoré nie sú členmi EÚ, ako i konštantnú judikatúru Súdneho dvora ES.

System prameňov európskeho práva. Právny obzor, 87, 2004, č. 2, s. 117–139.

Riešiteľ: JUDr. Peter Colotka, CSc., LL.M.

d) Výskum sa orientoval na potencionálne **zmeny v právnych vzťahoch EÚ a jej členských štátov, ku ktorým by viedla Zmluva zakladajúca Ústavu pre Európu** (ďalej len „zmluva“) v prípade, že by sa stala záväznou v znení, v akom ju predložil druhý Európsky konvent ako výsledok svojej mnohomesačnej práce. Prínosom vstupu do platnosti tohto zmluvného inštrumentu by bolo sprehľadnenie fungovania EÚ z pohľadu právnickej a laickej verejnosti, a nie ďalekosiahle zmeny vzťahovostí EÚ/členské štáty EÚ, s predstavou ktorých je občas spájaný. Výsledky výskumu prinášajú informácie o potencionálnej zmene váženia hlasov v Rade ministrov, ba aj o výslovnom práve členských štátov vystúpiť z EÚ.

Vzťah Európskej únie a členských štátov v zrkadle navrhovanej Zmluvy zakladajúcej Ústavu pre Európu. Právny obzor, 87, 2004, č. 5, s. 437–447.

Riešiteľ: Mgr. Adrián Tokár, LL.M.

Charakter návrhu Zmluvy sa konfrontuje s pojmom suverenity v jej historickom kontexte. Poukazuje sa na postavenie jednotlivých orgánov Európskej únie, ktoré nezodpovedá tradičným ústavám štátov. Pozornosť sa venuje i možnosti uplatnenia *referenda v procese schvaľovania tejto zmluvy*.

Návrh Zmluvy zakladajúcej Ústavu pre Európu. Právny obzor, 87, 2004, č. 5, s. 448–450. Riešiteľ: JUDr. Dušan Nikodým, CSc.

Osobitne bola *rozpracovaná preambula navrhovanej zmluvy* vzhľadom na jej návrat do antickej minulosti namiesto toho, aby sa venovala pozornosť nastolenej otázke vzťahujúcej sa na konštituujúcu a konštituovanú moc. Vyjadrili sa aj určité pochybnosti o udržateľnosti kvalifikovanosti mnohopočetných prekladov návrhu do rôznych jazykov, čo v slovenskom preklade textu viedlo priam k diskvalifikácii textu vzhľadom na to, že slovné spojenie „nelegislatívne akty“ EÚ bolo prekladané do slovenčiny neadekvátnym slovným spojením „neprávne akty“.

Návrh Zmluvy zakladajúcej Ústavu pre Európu. Právny obzor, 87, 2004, č. 5, s. 450–451.

Riešiteľ: JUDr. Peter Colotka, CSc., LL.M.

Ďalej sa výskum sústredil na potrebu znovupremyslenia *usporiadania vzťahov vnútroštátnej legislatívy a exekutívy vo vzťahu k právu EÚ*, ako aj na objasnenie toho, že EÚ nie je štátnym zväzkom v zmysle ustanovenia článku 7 ods. 1 Ústavy SR. V záveroch výskumu sa tiež zdôrazňuje potreba rešpektovať článok 7 ods. 2 Ústavy SR, ktorý v spojení s článkom 7 ods. 4 Ústavy SR predznamenáva prerokovanie zmluvy v Národnej rade SR a jej ratifikáciu prezidentom SR.

Návrh Zmluvy zakladajúcej Ústavu pre Európu. Právny obzor, 87, 2004, č. 5, s. 451–453.

Riešiteľ: JUDr. Štefan Šebesta

K problematike návrhu zmluvy Ústav štátu a práva SAV usporiadal seminár (25. 6. 2004), na ktorom sa okrem pracovníkov ústavu zúčastnili pracovníci legislatívneho odboru Národnej rady SR a sekcie Inštitútu pre aproximáciu práva Úradu vlády SR.

Výsledky výskumu k stanoveným cieľom pod bodom II. a príspevky z uvedeného seminára boli publikované v monotematickom čísle Právneho obzoru, 87, 2004, č. 5, s. 437–453.

Riešitelia: Mgr. A. Tokár, LL.M.; JUDr. D. Nikodým, CSc.; JUDr. Peter Colotka, CSc., LL.M.; JUDr. Štefan Šebesta.

Rovnoprávnosť a Zmluva o ústave pre Európu.

Predmetom analýzy je skúmanie Zmluvy o ústave pre Európu z pohľadu jej ústavnoprávneho definovania. Podľa autora ide i naďalej o medzinárodnú organizáciu s početnými prvkami supranacionálnosti, ktorej existovanie je možné a fungovanie závislé od suverénnych štátov, ktoré sú jej členmi.

Rovnoprávnosť a Zmluva o ústave pre Európu (9 rkp. s.). In: Zborník (Ne)rovnosť a rovnoprávnosť, v tlači.

e) *Ústava Slovenskej republiky a medzinárodné právo*. Riešiteľ skúmal tento problém s osobitným zameraním na interpretáciu článku 125 Ústavy SR a konštatuje, že problém bol podmienený politickými zmenami, ktoré podmieňujú koncepciu ústav a ich novelizácie, a tým, že nebola dostatočná jednota jeho výkladu v slovenskej literatúre.

Zastával názor, že ústavný súd môže posudzovať súlad Ústavy SR a medzinárodných zmlúv v zmysle čl. 27 Viedenského dohovoru o zmluvnom práve z roku 1969, čo sa nakoniec odrazilo až pri novele Ústavy SR v roku 2001 v čl. 125 ods. 1, podľa ktorého Ústavný súd rozhoduje o súlade dojednaných medzinárodných zmlúv, na ktoré je potrebný súhlas Národnej rady Slovenskej republiky s ústavou alebo ústavným zákonom. Návrh môže podať prezident a vláda.

Autor sa zaoberá týmto problémom z hľadiska stavu a vývoja Ústavy SR.

The Constitution of the Slovak republic and the International Law. In: Zborník World Europe and National State. Faculty of Political Science and International affairs, UMB Banská Bystrica 2005, s. 65–79.

Riešiteľ: Prof. JUDr. Ján Azud, DrSc.

K ad. 2

a) Rozpracovanie *princípu subsidiarity v štátnej správe*, ktorý znamená, aby sa pokiaľ možno veci riadili a spravovali čo najbližšie k občanovi a aby sa od tejto zásady odklonilo iba z dôvodov absolútnej nevyhnutosti. Za najvýstižnejšie vyjadrenie princípu subsidiarity sa považuje ustanovenie čl. 4 ods. 3 Európskej charty miestnej samosprávy, podľa ktorého „vo všeobecnosti správu verejných vecí vykonávajú prednostne tie orgány, ktoré sú k občanovi najbližšie“. Je to súčasne princíp usporiadania spoločnosti, podľa ktorého sa výkon niektorých úloh *odníma* jednotlivým občanom alebo spoločenským skupinám iba vtedy, ak sa tieto môžu vykonávať účinnejšie alebo uspokojivejšie zoskupením na vyššej úrovni. Význam aplikácie tohto princípu spočíva v tom, že je schopný vniesť nové podnety do neustálej polemiky o mocenských vzťahoch medzi centrom a periferiou. Na základe charakteristiky princípu subsidiarity vo verejnej správe a rozboru skúseností s jeho aplikáciou v niektorých európskych krajinách sú sformulované prínosy a riziká implementácie princípu subsidiarity. Na to nadväzuje analýza vykonávania činnosti verejnej správy a náčrt postupu dôslednejšej implementácie princípu subsidiarity u nás. Jeho uplatnenie si vyžaduje kvalitatívne vyšší model kontroly (dozoru) vo verejnej správe charakterizovaný jednoduchosťou a uprednostňovaním následnej kontroly pred a priori kontrolou. (Právny obzor, 2003, č. 6, s. 636 – 649.)

K ad. 3

a) *Na problematiku kontroly územnej samosprávy v Slovenskej republike* sa zamerá príspevok prednesený na medzinárodnej konferencii v Prahe na tému „Reforma verejnej správy v teórii a praxi“. Išlo o formy a inštitucionálne zabezpečenie kontroly tak v oblasti samostatnej pôsobnosti, ako aj v pôsobnosti prenesenej na územnú samosprávu.

K problematike kontroly územnej samosprávy v SR. In: Reforma verejnej správy v teórii a praxi. Plzeň, Vyd. Aleš Čenek, 2004, s. 86 – 104.

Riešiteľ: JUDr. Dušan Nikodým, CSc.

b) *Kontrola v územnej samospráve* je rozpracovaná v podmienkach duálneho systému správy vecí verejných, vykonávanej prostredníctvom štátnej správy a územnej samosprávy. Výskum sa zaoberal nielen problematikou kontroly vnútornej verejnej správy, ale i ďalšími kontrolnými mechanizmami, ktoré vo vzťahu k územnej samospráve majú kontrolnú pôsobnosť. Ide o súdnu kontrolu, všeobecný dozor prokuratúry, verejného ochrancu práv, miestne referendum, súvisiacu problematiku správneho konania a z pohľadu prevencie aj o význam zákonnej úpravy zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci. (Právny obzor, 2003, č. 6, s. 610 – 625.)

II. Ústavnoprávna a občianskoprávna ochrana osobnostných práv

1. Ľudské práva.
2. Systematický výklad jednotlivých oblastí práva duševného vlastníctva.
3. Aktuálne úlohy autorského práva v prístupe do EÚ.
4. Vo väzbe na Dohovor o ochrane ľudských práv (čl. 6 bod 1) výskum renesancie správneho súdnictva.

K ad. 1

a) *Ľudskoprávne aspekty Zmluvy o ústave pre Európu*

V roku 2005 púťali záujem odbornej i širšej verejnosti osudy Zmluvy o ústave pre Európu, text ktorej bol predmetom schvaľovania vo viacerých členských krajinách Európskej únie podľa ich vnútroštátnej ústavnoprávnej regulácie. Zmluva bola odmietnutá vo francúzskom i holandskom ústavnoprávnom prostredí, v ľudovom referende. Napriek tomu, že sa tým pádom Zmluva o ústave pre Európu dostala do úzkych a na jej osudy jestvujú protichodné názory, nemožno nezaznamenať, že ľudskoprávne jadro Zmluvy o ústave pre Európu je čiastkovo obsiahnuté jednak v časti doterajšej prvopilierovej úniovej právnej úpravy, a jednak v Charte základných práv Európskej únie (Charter of Fundamental Rights of European Union [2000] O. J. C 364/01). Hoci text Charty základných práv Európskej únie má povahu deklarácie, časť jej ustanovení má povahu hard law európskeho práva ľudských práv utvoreného medziiným vďaka európskej súdnej moci. Počnúc januárom 2002 začala táto moc navyše vo svojich rozhodnutiach používať i ad hoc referens na Chartu základných práv EÚ, čím sa solf law charakter tohto textu stal diskutabilný približne v takej miere, v akej tomu už dlhodobejšie je v kontexte odporúčaní a stanovísk, ale i atypických aktov prvopilierovej inštitucionálnej siete EÚ.

Vzhľadom na uvádzané skutočnosti možno konštatovať, že Charta základných práv Európskej únie žije špecifickým právnym životom, ktorý zároveň možno považovať i za špecifický právny život druhej časti Zmluvy o ústave pre Európu. Výskum bol zameraný nielen na reflexiu tejto nie celkom štandardnej situácie, ale poukázal i na niektoré zvláštnosti dvojkoľajnosti európskeho práva ľudských práv zviditeľňujúceho sa tak v aktivitách EÚ, ako i v rámci ľudskoprávnych aktivít Rady Európy. Nemožno nezaznamenať, že v právnom prostredí Rady Európy vstúpil v roku 2005 do platnosti Protokol č. 12 k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných dohôd obsahujúci „všeobecný zákaz diskriminácie“. Diskrimináciu tak počnúc aprílom 2005 možno namietat' i bez jej konjunkcie s prípadným porušovaním niektorého práva či slobody, ktoré sú garantované systémom Dohovoru. Ide o tematiku o to komplexnejšiu, že Rada Európy začala medziiným podniknúť ústretové kroky, zamerané na to, aby EÚ uľahčili pristúpenie k Dohovoru i bez ohľadu na ďalšie osudy Zmluvy o ústave pre Európu.

Na druhej strane sa žiada počiarknuť, že Charta základných práv EÚ koncipovala široko rozvrhnutú antidiskriminačnú klauzulu, ktorá vychádza nad rámec Dohovoru i Ústavy Slovenskej republiky, pretože zahŕňa i genetické vlastnosti zdravotné postihnutie, vek, sexuálnu orientáciu. Uvádzaná právna situácia signalizuje, že prístup k subjektu ľudských práv má perspektívu rovne viacerých generácií ľudských práv a v horizonte evolúcie premietanej do text symbolického srdca ľudskoprávnej koncepcie reprezentovaného jednak inovovanou právnou úpravou v priestore Rady Európy, a jednak inovovanou antidiskriminačnou klauzulou orientovanou na právne prostredie Európskej únie. Občania a občianky Slovenskej republiky za tejto právnej situácie môžu namietat' diskrimináciu bez ohľadu na to, či k nej malo dôjsť v spojení s porušením určitých práv či slobôd garantovaných Dohovorom.

Slovenská republika by sa s touto situáciou mala čo najskôr vyrovnáť, a zároveň byť pripravená na to, že sa zo strany súdnej moci ES – ako súdnej moci prevažne prvopilierovej únie – môže dočkať rozhodnutia, v ktorom potenciálne bude konfrontovaná i s textom Charty základných práv EÚ.

Colotka, P.: Ľudskoprávne aspekty Zmluvy o ústave pre Európu. In: Aktuálne otázky tvorby práva v Slovenskej republike a Českej republike. Bratislava, SAP 2005, s. 25-32.

Bola skúmaná idea rovnosti a rovnoprávnosti v historických kontextoch. Časť výskumu na Medzinárodnej konferencii poriadanej Ústavom štátu a práva SAV na Štrbe v októbri 2005. Odznala tam v priebehu rokovania v podobe referátu Niektoré implikácie slovného spojenia „rovnosť a rovnoprávnosť“.

Vzhľadom na pokračujúce úsilie Európskej únie oprieť svoju legitimitu o hodnotu vysoko rozvinutej právnej štátnosti európskych krajín ako členských štátov EÚ i pokračujúce úsilie EÚ o hľadanie vlastnej identity v rámci environmentálnej a sociálnej dimenzie EÚ bola rovnosti a rovnoprávnosti venovaná porovnať medziiným v kontexte konfigurácií klasickej právnej štátnosti i jej konkurentky v podobe právneho štátu ako sociálneho štátu.

Genealógia rovnosti bola predstavená na viacerých vrstvách determinácií, ku ktorým patria slovné spojenia ontologická rovnosť, rovnosť príležitostí, rovnosť podmienok. Napríklad tomu, že v priestore EÚ bolo prijatých mnoho legislatívnych a iných opatrení v mene nediskriminácie zamestnaných žien, problém sa črtá ako mimoriadne zložitý a ešte vždy možno v úniom priestore konštatovať tzv. „glass ceilings“, t.j. takú faktickú situáciu, za ktorej sú zamestnané európske ženy konfrontované so sklenenými stropmi či neviditeľnými, no v praxi pociťovanými hranicami funkčných postupov v zamestnaní či hraničných miezd, po dosiahnutí ktorých akoby už pre zamestnané ženy nebolo ďalších perspektív. Tieto neviditeľné bariéry či maximá dosažiteľnej sebarealizácie žien sú v príkrom rozpore so sériou Úniou prvopilierovo koncipovaných antidiskriminačných klauzúl, ktoré z tohto zorného uhla sú skôr právom v knižnej podobe než právom v každodennej skúsenostnej polohe.

Colotka, P.: Niektoré implikácie slovného spojenia „rovnosť a rovnoprávnosť“. In: (Ne)rovnosť a rovnoprávnosť, 9 rkp. s. (v tlači).

b) *Analýza pôsobnosti mimovládnych organizácií v procese transformácie so zameraním na dodržiavanie ľudských práv*

Výskum bol zameraný na skutočnosť, že Smernica č. 2002/73/ES, ktorou sa novelizuje Smernica č. 76/207/ES o vykonávaní zásady rovnakého zaobchádzania s mužmi a ženami, pokiaľ ide o prístup k zamestnaniu, odbornej príprave a postupu v zamestnaní a o pracovné podmienky do našej legislatívy (antidiskriminačného ani iného zákona) nebola ako celok transponovaná v požadovanom termíne 5. októbra 2005. Sústredila sa na úlohu Slovenského národného strediska pre ľudské práva, ktoré však plní úlohu orgánu na podporu rovnakého zaobchádzania len v súlade s rasovou smernicou, ale nie v súlade so Smernicou č. 2002/73/ES. Ďalším dôvodom nesúladu našej legislatívy s uvedenou smernicou je absencia úpravy sexuálneho obťažovania v Antidiskriminačnom zákone. Súčasťou výskumu je aj analýza rozhodovacej činnosti súdov v oblasti zákazu diskriminácie.

Magurová, Z.: Zásada rovnakého zaobchádzania medzi mužmi a ženami. (10 rkp.), v tlači.

K ad. 2

a) *Ochrana osobnosti* je podrobená skúmaniu z hľadiska právnej vedy a aplikačnej praxe. Zvlášť sa venuje pri výskume pozornosť vzťahu všeobecného osobnostného práva k osobitným osobnostným právam tvorcov, osobitne *droit moral* autorov literárnych, vedeckých a umeleckých diel. Je rozpracovaná tiež ochrana osobnosti v mediálnych súvislostiach a náhrada nemajetkovej ujmy v peniazoch ako teoretický aj praktický problém. (Právny obzor, 2003, č. 6, s. 626 – 635.)

b) Riešiteľ na základe svojich dlhodobých výsledkov základného vedeckého výskumu podáva *systematický výklad* (splňajúci svojím rozsahom aj ucelenosťou spracovania témy znaky vedeckej monografie) všetkých oblastí *práva duševného vlastníctva* novým spôsobom s dôrazom na ochranu výsledkov tvorivej technickej, literárnej, vedeckej a umeleckej činnosti. Jedným zo základných systémových kritérií výkladu je osobnostne spätý prvok tvorivosti. Vychádzajúc najmä z čl. 43 Ústavy SR o slobode vedeckého bádania a umenia a o ochrane ich výsledkov osobitnými zákonmi v zmysle § 1 ods. 3 Občianskeho zákonníka (autorský zákon, patentový zákon, zákon o úžitkových vzoroch, zákon o dizajne, zákon o ochrane topografií polovodičových výrobkov, zákon o ochrane nových odrôd rastlín a plemien zvierat) autor podrobne analyzuje vzťah všeobecnej osobnostnej ochrany podľa ustanovení § 11 až 16 Občianskeho zákonníka a osobitnej ochrany tvorcov (droit moral) podľa osobitných zákonov.

Právo duševného vlastníctva. In: Lazar, J. a kol.: Základy občianskeho hmotného práva, Zv. II, Iura edition, 2004, s. 323 – 529 (207 strán).

Riešiteľ: Prof. JUDr. Ján Švidroň, CSc.

K ad. 3

a) K problematike autorského práva Ústav štátu a práva SAV usporiadal medzinárodný seminár dňa 30. 11. 2004 v Bratislave na tému „*Aktuálne úlohy autorského práva v Slovenskej republike a v Českej republike pri vstupe do Európskej únie*“. Ústavnoprávne zakotvenie autorského práva v čl. 43 Ústavy SR v rámci základných práv a slobôd odzrkadľuje jeho osobnostný aspekt – daný jeho spätosťou s literárnou, vedeckou a umeleckou tvorivou činnosťou. Osobnostný aspekt autorského práva sa odvíja aj od ustanovenia § 1 ods. 3 Občianskeho zákonníka zameraného na občianskoprávnu ochranu výsledkov tvorivej činnosti. Usporiadanie tohto medzinárodného vedeckého seminára Ústav štátu a práva SAV ako jediné mimouniverzitné vedecké pracovisko pre oblasť právnych vied v SR reagoval na silne pocitovanú spoločenskú objednávku, ktorá si oblasť právnych vzťahov upravovaných autorským zákonom všima v poslednom desaťročí čoraz pozornejšie aj pod vplyvom 6 európskych harmonizačných smerníc vzťahujúcich sa na túto oblasť. Vedeckým výstupom bude monotematické číslo časopisu vydávaného Ústavom štátu a práva SAV Právny obzor, č. 2, 2005, v ktorom budú uverejnené aj tieto príspevky vedeckých pracovníkov Ústavu štátu a práva SAV prednesené na seminári: Prof. JUDr. Ján Švidroň, CSc.: „Pohľadnutie sa a hľadanie dopredu v slovenskom autorskom práve“. JUDr. Jozef Vozár, CSc.: „Vybrané otázky osobnostných práv a autorského práva v reklame“.

Riešitelia: Prof. JUDr. Ján Švidroň, CSc.

JUDr. Jozef Vozár, CSc.

K ad. 4

Renescancia správneho súdnictva si vyžiadala skúmanie súčasnej právnej úpravy v nadväznosti na Dohovor o ochrane ľudských práv (čl. 6 bod 1). Ide o uplatnenie plnej jurisdikcie, t. j. vrátane dokazovania. Uplatnenie plnej jurisdikcie vyhovuje judikatúre Európskeho súdu pre ľudské práva. Plná jurisdikcia a zavedenie dvojinstančného konania pri preskúvaní správnych rozhodnutí otvára cestu k zjednocovaniu judikatúry. Riešenie si vyžaduje rozsah pôsobnosti Najvyššieho súdu SR, ktorý je súdom prvoinstančným, odvolacím a dovolacím. V ďalšom vývoji by ťažisko malo byť v preskúvaní právoplatných rozhodnutí správnych orgánov. Prípadné výluky z pôsobnosti správneho súdnictva sa nesmú vzťahovať na základné práva a slobody. Podľa platnej právnej úpravy preskúmajú sudy v správnom súdnictve (piata časť OSP) i prípady, v ktorých správny orgán rozhodol o spore alebo inej právnej veci vyplývajúcej z občianskoprávných, pracovných, rodinných a obchodných vzťahov. Subjektom dotknutým rozhodnutiami správnych orgánov o súkromnom práve treba uvážiť právnu úpravu v osobitnom režime. V tejto súvislosti sa poukazuje na problematiku právneho dualizmu, t. j. na význam poznania rozdielov medzi právom verejným a právom súkromným.

Niektoré námety na rozšírenie pôsobnosti správneho súdnictva sa dotýkajú novelizácie Ústavy SR. Tak je to pri preskúvaní zákonnosti všeobecne záväzných právnych predpisov miestnych orgánov štátnej správy a všeobecne záväzných nariadení orgánov

územnej samosprávy, riešenie kompetenčných konfliktov medzi ústrednými orgánmi štátnej správy, ale i kompetenčné konflikty medzi správnym úradom a orgánmi územnej samosprávy a pod.

Správne súdnictvo. Právny obzor, 87, č. 6/2004, s. 467–476.

Riešiteľ: JUDr. Dušan Nikodým, CSc.

Výskum sa sústredil na niektoré podstatné zmeny, ktoré sa dotkli správneho súdnictva po dvoch novelách OSP, t.j. zákon č. 424/2002 Z. z. a zákon č. 428/2004 Z. z. Analyzujú sa niektoré problémové otázky súčasnej právnej úpravy, ktoré vyúsťujú do návrhom de lege ferenda.

Správne súdnictvo Slovenskej republiky po novelách v roku 2002 a 2004. In: Otázky tvorby práva v Českej republike, Poľskej republike a Slovenskej republike. A. Čenet, Plzeň 2005, s. 205 – 216.

Riešiteľ: JUDr. Dušan Nikodým, CSc.

III. Ústavnoprávne problémy výkonu štátnej moci občanmi

Návrh *de lege constitutione* najmä v právnej úprave referenda.

Ústavnoprávne problémy výkonu štátnej moci občanmi sa zameriavajú na problematiku platnej právnej úpravy referenda. Poukazuje sa najmä na problémové otázky tejto úpravy i vzhľadom na doterajšie skúsenosti s aplikáciou referenda. Otázky priamej demokracie sa zameriavajú i na zahraničné úpravy referenda. Kvalita referenda nie je závislá iba od demokratického režimu, ale aj od národných tradícií a od dĺžky skúseností s uplatňovaním referenda. Zatiaľ čo vo Švajčiarsku sú predmetom referenda stovky otázok verejného záujmu, od ústavných cez politické, až po otázky životného štýlu, v iných západoeurópskych demokraciách sa referendum uplatňuje menej často a predstavuje užitočný doplnok zastupiteľskej demokracie. Skúmaná problematika vyúsťuje do námetov *de lege constitutione*.

Ústavnoprávne problémy výkonu štátnej moci občanmi. In: Pocta Prof. JUDr. Václavovi Pavlíčkovi, CSc., Praha, Linde 2004, s. 359–370.

Riešiteľ: JUDr. Dušan Nikodým, CSc.

IV. Obchodné právo, zvolené spôsoby riešenia v právnej úprave a problémy aplikačnej praxe

1. Komplexná analýza Obchodného zákonníka
2. Zmluvná pokuta inštitút súkromného práva
3. Usadzovanie obchodných spoločností v rámci EÚ
4. Hospodárska súťaž
5. Protimonopolné právo

K ad. 1

Komentár k Obchodnému zákonníku je komplexným výkladom jednotlivých ustanovení Obchodného zákonníka po jeho mnohých novelizáciách a vyjadruje právny stav k 1. januáru 2005. Cieľom autorského kolektívu bolo predložiť širokej verejnosti

dielo, ktoré podáva zrozumiteľný výklad jednotlivých ustanovení, ich vzájomné väzby, dielo, ktoré zohľadňuje predovšetkým otázky výkladové a aplikačné a v čo najväčšej miere reaguje na problémy praktickej aplikácie Obchodného zákonníka.

Výklady sú doplnené publikovanou judikatúrou slovenských súdov (právne vety) a odbornou literatúrou k jednotlivým otázkam. Komentár v potrebnej miere reaguje aj na komunitárne práva, predovšetkým na smernice, ktoré boli implementované do právnej úpravy Obchodného zákonníka.

Komentár je určený predovšetkým právnikom, je však použiteľný aj pre neprávnikov, ktorí sa chcú zorientovať v spleti obchodnoprávnej problematiky. Využitie nájde aj u študentov právnických fakúlt, ale aj u študentov ekonomických univerzít.

Ovečková, O. a kol.: obchodný zákonník – komentár. 1. a 2. zväzok. IURA EDITION, Bratislava 2005, 504 strán.

K ad. 2

Práca sa zaoberá zmluvnou pokutou, ktorá je ako zabezpečovací inštitút veľmi frekventovaný v zmluvách súkromného práva. Je to prvé dielo, ktoré ponúka komplexný pohľad na problematiku zmluvnej pokuty. Komplexnosť pohľadu sa prejavuje vo viacerých rovinách. Problematika zmluvnej pokuty je spracovaná tak z hľadiska obchodnoprávnych vzťahov, ako aj z hľadiska občianskoprávnych vzťahov. Rieši nielen teoretické, ale aj aplikačné otázky zmluvnej pokuty. Problematika zmluvnej pokuty je spracovaná aj v nadväznosti na iné právne inštitúty, akými sú náhrada škody, úrok z omeškania, úrok z úveru, odstúpenie od zmluvy, odstúpenie, vady tovaru. Obsahuje aj stručnú charakteristiku daňových aspektov.

V publikácii sú využité publikované judikáty slovenských aj českých súdov a je doplnená prehľadom použitej judikatúry. Je určená širokej právnickej i neprávnickej verejnosti, všetkým, ktorí sa chcú zorientovať v širokej škále možností využívania zmluvnej pokuty v aplikačnej praxi.

Ovečková, O.: Zmluvná pokuta. IURA EDITION, Bratislava 2004, 234 strán.

K ad. 3

Problematika usadzovania obchodných spoločností predovšetkým s ohľadom na medzinárodné právo obchodných spoločností v rámci Spoločenstva. Predmetom analýzy je významný rozsudok v prípade *Uberseering* Európskeho súdneho dvora a cez prizmu nemeckej skúsenosti je preskúmaný jeho dopad na dve vedúce kolíznoprávne teórie určujúce osobný štatút obchodnej spoločnosti – teóriu sídla a inkorporačnú teóriu. S týmto sa konfrontuje súčasná právna úprava sídla obchodných spoločností v Obchodnom zákonníku po novele z roku 2001 a sú sformulované závery de lege ferenda.

Problematika usadzovania obchodných spoločností. Právny obzor, 2003, č. 4, s. 470 – 486.

Riešiteľ: JUDr. Peter Čajovský

K ad. 4

Právo nekalej súťaže ako jedna z vetvy práva hospodárskej súťaže je koncipované ako súbor právnych noriem zameraných na zamedzenie deformácií súťažných vzťahov, presnejšie na zamedzenie použitia nečestných prostriedkov hospodárskej súťaže. Práca ako prvá na Slovensku uceleným spôsobom analyzuje jednotlivé skutkové podstaty nekalej súťaže a predovšetkým generálnej klauzuly nekalej súťaže. Vychádza pritom z najnovších poznatkov zahraničnej literatúry a judikatúry. Hoci generálna klauzula nekalej súťaže je koncipovaná odlišne od právnych poriadkov krajín Európskej únie, jej podstata, ako aj funkcie v oblasti ochrany proti nečestným praktikám zostávajú rovnaké. Práve skúsenosti z krajín, kde súťažné právo sa vyvíja kontinuálne, sú dôležitým zdrojom poznania a úvah pri hľadaní odpovedí na mnohé otázky, ktoré nastoľuje teória i prax. V práci sa autori snažia čo v najširšej miere zhromaždiť doterajšie poznatky a poukázať na nové trendy v Európe a vo svete. Ako príklad možno uviesť novú definíciu klamlivej

reklamy, ako aj nové poňatie porovnávacej reklamy. Práca dáva odpovede aj na menej tradičné formy nekalosúťažného konania, ktoré však svojou povahou spĺňajú kritériá generálnej klauzuly nekalej súťaže. Ide napríklad o reklamu zneužívajúcu strach, zneužívanie ľudskej záľuby k hre, neprimerané formy obťažovania zákazníka, zabraňujúcu súťaž, či tzv. progresívne získavanie zákazníka (multilevel marketing). Osobitnú pozornosť v súvislosti s nástupom obchodných reťazcov venujeme problematike cenového podbiehania, to znamená praktizovaním predaja pod cenu. V tomto prípade sa totiž často stáva, že súťažiteľ predávajúci pod cenu má silnejšie postavenie na trhu a úmyselne sa snaží využiť predaj pod cenu na vytlačenie alebo zničenie konkurencie. (Monografia: Nekalá súťaž, 105 rkp. strán, rukopis odovzdaný do tlače.)

K ad. 5

Predmetom výskumu je náčrt osobitého javu, ktorý sa vyskytol v rozhodovacej praxi Protimonopolného úradu Slovenskej republiky (ďalej len „PMÚ SR“), a poťažmo aj v judikatúre Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „NS SR“), a ktorý spočíva v tom, že predmetom protimonopolnej analýzy, presnejšie analýzy zameranej na zistenie prípadného zneužívania dominantného postavenia, sa stali zmluvné vzťahy medzi podnikateľmi. Nedostatočné právne povedomie o úlohe protimonopolného práva a príťažlivosť správneho konania pred PMÚ SR vzhľadom na jeho rýchlosť v porovnaní s neúmerne dlhým súdnym konaním, spôsobili, že podnikatelia sa s cieľom riešenia problémov nastávajúcich v ich zmluvných vzťahoch obracujú na PMÚ SR, u ktorého nezanedbateľnú časť činnosti v rámci agendy zneužívania dominantného postavenia tvoria práve prípady posudzovania zmluvných vzťahov, najmä medzi podnikateľmi a prevádzkovateľmi prirodzených monopolov, z pohľadu protimonopolného práva. Výskum zohľadňuje poznatky z doterajšej rozhodovacej praxe PMÚ SR a judikatúry NS SR zosumarizované, kriticky zhodnotené a porovnané s poznatkami komunitárneho protimonopolného práva v tejto oblasti. Výskum formuluje vízia všeobecného kritéria artikulácie protimonopolného práva a zmluvného práva, ktoré by malo umožniť jasné rozlišovanie prípadov týkajúcich sa zmluvných vzťahov medzi podnikateľmi, ktoré možno posudzovať z pohľadu protimonopolného práva od prípadov, ktoré sa z vecného poľa pôsobnosti protimonopolného práva očividne vymykajú.

Prienik protimonopolného práva a zmluvného práva v rozhodovacej praxi Protimonopolného úradu Slovenskej republiky a judikatúre Najvyššieho súdu Slovenskej republiky. 20 rkp. s. (v tlači).

Riešiteľ: Mgr. Lukáš Lapšanský

V. Sociálny systém SR – právne aspekty, sociálne zabezpečenie

Výskum v tejto oblasti sa sústredil najmä na *ochranu sociálnych práv v konaní pred Ústavným súdom Slovenskej republiky*. Analyzovali sa možnosti uplatnenia ochrany sociálnych práv ako základných (ústavných) práv, pričom bolo analyzované z pohľadu ochrany sociálnych práv konanie o sťažnosti podľa čl. 127 Ústavy SR. Výskum sa sústredil aj na právomoc ústavného súdu pri ochrane sociálnych práv fyzických osôb, ktorá je subsidiárna, a preto možnosti uplatnenia ochrany sociálnych práv v konaní pred ústavným súdom sú limitované práve touto subsidiaritou.

Výskum zahŕňal sčasti aj európske modely sociálneho zabezpečenia, skúmal nový model sociálneho zabezpečenia na Slovensku a jeho európsky rozmer, viacpilierový model sociálneho poistenia, otázky chudoby a jej riešenie a postavenie samosprávy v sociálnej politike.

Súčasťou výskumu bola aj problematika uplatňovania zásady rovnakého zaobchádzania s mužmi a ženami v sociálnom zabezpečení.

Výsledky výskumu boli prezentované na konferencii „Nový model sociálneho zabezpečenia“ (11.–12. XI. Bratislava). Z konferencie bol vydaný zborník.

Nový model sociálneho zabezpečenia. Zborník. SAP, Bratislava 2004, 155 s.

Riešitelia: JUDr. Ľudmila Gajdošíková, CSc., JUDr. Zuzana Magurová

VI. Úloha a začlenenie mladých vedeckých pracovníkov v právnych vedách v podmienkach integráciu EÚ

Výsledky výskumu boli každoročne prezentované na Jesennej škole práva, ktorú Ústav štátu a práva SAV už tradične každoročne poriada ako medzinárodné podujatie pre mladých vedeckých pracovníkov.

V roku 2003 (14. – 21. XI.) – bola Jesenná škola práva venovaná téme „Právna veda – právna prax v podmienkach integrácie do EÚ. Cieľom Jesennej školy bolo sprostredkovať vybraným doktorandom a poslucháčom práva, politológie, resp. súvisiacich odborov zo Slovenska, Čiech a Poľska (30 účastníkov) najnovšie poznatky vedy a skúsenosti praxe s osobitným zreteľom na začlenenie mladých vedeckých pracovníkov v oblasti právnych vied v podmienkach integrácie do EÚ. V rámci podujatia odznelo 11 trojhodinových prednášok spojených s bohatou diskusiou.

Odborným garantom bol JUDr. Eduard Bárány, DrSc., podpredseda Ústavného súdu SR.

V roku 2004 (12. – 21. XI.) bola Jesenná škola práva venovaná téme „Pramene práva: Quid iuris po vstupe do Európskej únie“. Odborným garantom bol JUDr. Eduard Bárány, DrSc., podpredseda Ústavného súdu SR. Na Jesennej škole sa zúčastnili frekventanti zo Slovenskej republiky, Českej republiky a Poľskej republiky. V súvislosti so vstupom všetkých troch krajín do EÚ sa účastníci stretnutia venovali problematike prameňov práva, ktoré sú aj vo vnútroštátnom prostredí konfrontované s prameňmi práva ES/EÚ.

V roku 2005 (11. – 19. XI.). Podujatie bolo jubilejným X. ročníkom Jesennej školy práva, ktorého témou bola „(Ne)rovnosť a rovnoprávnosť“. Nadviazalo na prijatie tzv. antidiskriminačného zákona, ktorý v slovenských podmienkach aktualizoval v praktickej i právno-filozofickej rovine vzťah formálnej rovnosti v právach (rovnoprávnosti) a faktickej rôznosti, teda nerovnosti ľudí a ich situácie. realizácia antidiskriminačného zákona predpokladá aj obnovu prístupu k (ne)rovnosti a rovnoprávnosti v rámci odbornej verejnosti. Na podujatí sa zúčastnili frekventanti zo Slovenska, Čiech, Poľska, Maďarska a Rakúska.

Odborný garant bol JUDr. Eduard Bárány, DrSc., podpredseda Ústavného súdu SR.

VII. Analýza postavenia prokuratúry v štátoch EÚ

Analýza postavenia prokuratúry v štátoch Európskej únie bola vypracovaná vo forme štúdie, ktorá je zameraná na problematiku postavenia prokuratúry a jej štruktúru, na vzťah prokuratúry k policajným orgánom a k súdnej moci, k masovokomunikačným prostriedkom a verejnej mienke, na výkon funkcie prokurátora, na medzinárodnú spoluprácu v právnej oblasti, na vzdelanie prokurátorov a na financovanie orgánov verejného žalobcu v šesťnástich štátoch Európy.

Analýza postavenia prokuratúry v štátoch Európskej únie (52 strán).

Riešitelia (externí): JUDr. Ctibor Košťál, JUDr. Milan Hanzel, CSc. JUDr. Eva Mišíková, JUDr. Eva Kukanová

VIII. Právne aspekty činnosti polície v boji proti kriminalite v európskej dimenzii

Aktuálny problémom výskumu bolo zistiť, či právne nástroje, ktoré polícia má k dispozícii, sú primerané na zvládnutie kontroly kriminality, najmä jej organizovaných foriem v podmienkach začlenenia Slovenskej republiky do Európskej únie. Tiež bolo potrebné zistiť, aké legislatívne nástroje pre boj s kriminalitou majú národné polície v jednotlivých členských štátoch Európskej únie, s perspektívou využiť tieto poznatky pri spolupráci Policajného zboru s políciami jednotlivých členských štátov Európskej únie hlavne pri riešení cezhraničnej kriminality a s dôrazom na organizované formy kriminality. Zmyslom porovnávania právnych úprav vo vybraných štátoch bolo nájsť kompromis medzi rýchlym a efektívnym plnením účelu trestného konania (náležité zistenie trestných činov a spravodlivé potrestanie páchatel'ov týchto trestných činov) a nevyhnutnými zásahmi do základných práv a slobôd jednotlivca.

Európska dimenzia pre potreby tohto výskumu je ponímaná ako Európska únia reprezentovaná jej „starými členmi“: Belgickom, Dánskom, Fínskom, Francúzskom, Gréckom, Holandskom, Írskom, Luxemburskom, Nemeckom, Portugalskom, Rakúskom, Španielskom, Spojeným kráľovstvom Veľkej Británie a Severného Írska, Švédskom a Talianskom.

Výskum sa koncentroval na nasledujúce otázky: vstup Slovenskej republiky a aproximácia slovenského policajného práva; **kriminalita a diferenciácia protiprávných deliktov**; polícia ako subjekt trestného konania v slovenskej právnej úprave a v zahraničí; odhaľovanie a zisťovanie latentnej kriminality a zisťovanie jej páchatel'ov; vyšetrovanie trestných činov a kompetencie polície pri riešení kriminality v trestnom konaní; oprávnené zásahy polície do základných práv a slobôd v trestnom konaní; dozor prokurátora a ingerencie súdu do činnosti polície v trestnom konaní; medzinárodná policajná spolupráca v boji proti organizovanému zločinu a terorizmu.

Polícia ako objekt skúmania je natoľko mnohostranný a „mnohokomponentný“ inštitút, že nemôže byť skúmaný v jeho totalite. Preto bolo potrebné sa zamerať na iba na právne aspekty činnosti polície pri boji proti kriminalite v európskej dimenzii a od týchto stránok abstrahovať ostatné stránky. Toto abstrahovanie neznamena, že ostatné stránky boli ignorované, ale riešitelia prioritne skúmali právne aspekty, navyiac v európskom kontexte.

So záverov výskumu vyplýva, že Policajný zbor v Slovenskej republike má v zásade porovnateľnú legislatívnu úpravu svojej činnosti s porovnávanými štátmi EÚ a tak ako polícia v európskych krajinách s kontinentálnym právnym systémom plní popri prokuratúre a súde svoju nezastupiteľnú úlohu v boji proti kriminalite v trestnom konaní.

Štúdia: Právne aspekty činnosti polície v boji proti kriminalite v európskej dimenzii. (170 rkp. s.)